

ЕДЕЛВАЙС НА КРЪСТА ИЛИ ПОСЛЕДНИЯТ “ГЕМИДЖИЯ”

(Биографичен портрет)

КРЪСТЬО ХАДЖИИВАНОВ, петото дете на Георги Хаджииванов и Николина Щеркова, е роден на 25.XII. 1929 г. Кръстниците видели в това някакво предзнаменование (тогава са родени Христос и Ботев) и затова му дали името Кръстьо. Родното място е с. Капатово, на 5 км от гр. Мелник, по течението на Мелнишката река. В този район са родени Орфей, Спартак, Паисий, Гоце Делчев, Смирненски и много други видни личности.

Последните от семейството ни, които го виждат, са сестра ми Веска от с. Ласкарево и брат ми Борислав, които го изпращат заедно със зет ни Крум Малчев по посока за границата. Дълги години ние, близките, не знаехме нищо за съдбата му... Никой никакви документи и писмени сведения не ни е давал, а на подхвърляните версии не можеше да се вярва.

Дълги години баща ми пишеше до БЧК, МЧК, до правителството и ЦК на БКП, но нямаше никакви отговори. Баба Ванга, гледайки огромната мъка на баща ни, на два пъти му бе казала, че “Кръстьо е жив!” Сега си мисля, че тя е използвала преносния смисъл на думите, говорейки за духа и поезията му! Като ние, близките, изобщо не се съмняваме в нейното ясновидство, доказано ни на два пъти – когато (1930 г) посочва на баща ни точно къде са откраднатите колела от каруцата и 1938 г. - точно къде е изчезналият гердан на майка ни!

Разкъсван от тежките предчувствия и мъка, баща ни си отиде, смазан преждевременно, а майка ни доживя до 1994 г. – 93 годишна, сляпа, на всяко потропване и поздрав питаше: ” Кръстьо, ти ли си?” Така си отиде в очакване! Въпреки че на брега на Струма от 1997 г. се издига триметровият му мемориал, лобното място е под въпрос, а гробът – неизвестен, макар поетът да пише:

...”и с първи лъч над моя гроб незнаен
и мойта смърт ще хвърли светлина”...

Считам за уместно да припомня списъка на жертвите (стр. 93 от послеслова на “Възкръснали песни”), споменавайки за разиграната от ДС драма със сестра ни Веска и гаврата с брат ни Благой. След убийството на Кръстьо палачите арестуват сестра ни Веска, майка на три деца и бременна в 7-я месец с четвърто дете.

Разпитват я за неща, които знаят и които тя не признава – че Кръстьо се е крил в дома ѝ в Ласкарево. В милицията издевателството стига до побой, от който тя абортира момченце, полудява и страда до края на живота си!

А брата Благой, арестуват в с. Расник, Брезнишко, разкарват го из околиците на нашия окръг, имитирайки разстрел на няколко пъти в Разложко, Петричко и Благоевград. Накрая, изгубил равновесие, в ДС в Благоевград започнал да ги псува и вика: “Разстреляйте ме най-последно, вашата мама, ето ме на!”...

Тогаво му предлагат да избере от бюрото на зам.-началника на ДС, тогаво майор Жоро Димитров от Ладарево, една от двете купчини, но преди това да подпише декларация за сътрудничество.

От купчината с картите (т. е. да стане в съдбата си картоиграч) и с творбите на Кръстьо, писани след м. март 1950 г., Благой избира последната!

Подписал декларацията, обличат го в униформа на майор на НМ и го разкарват демонстративно из Петрич, Сандански, Кулата и Чучулигово, та евентуално знаещите за убийството на Кръстьо да видят, че брат му Благой е работел срещу него!...

Другото, което трябва да се каже е, че пред хората и особено пред властта, ние трябваше да се правим като че ли нищо не се е случило, че сме забравили Кръстьо и дори да демонстрираме лоялност към властта!

Така през 1965 г. в “Звезда” публикувах Кръстьовото “Не цъфвай, дрен”, с псевдоним КАБИБ – инициалите на нас, петимата братя! И пак през 1965 г. представих откъси от поемата на Кръстьо като моя, спечелила наградата на Студентския фестивал в Станке Димитров (днес – Дупница).

Провокациите, изпитанията и нашата готовност за лоялност бяха постоянна задача на ДС към нас, заедно с това – да търсят и записват в досиетата ни – политически, успоредно с “криминални деяния”, за да могат превантивно да ни дискредитират и елиминират, какъвто бе случаят с мене – 1997 г – осуетено заемането ми на дипломатическа служба и особено фрапантно през 1993-94 г с брат ни Борката, подложен на тежка социална, политическа и психическа преса, достигайки до “финия” метод на физическото му ликвидиране! Имаме доста основание да си мислим, че и историите с раждането, осакатяването, увреждането и ликвидирането на втория ни син Владимир не е съчетание от непреднамерени бездействия, негодничества, бездушие и действия! Влади беше запленил от образа на Кръстьо, помагаше за паметта му с цялото си сърце и душа, пееше песни за него а лицето му напомняше най-много на Кръстьовото, от всички наши деца, племенници и внуци!

Четейки досието си (на близките ми са унищожени), установявам как в три машинописни реда са изфабрикувани 7 лъжи и изопачени факти, като това че семейството ни е изселено заради бягството на Кръстьо, а фактът е, че Кръстьо го вземат трудовак март 1950 г, нас ни изселват на 1 август 1950 г, а той избягва от урановите мини в края на март или април 1951г.!

Не мога да не добавя и това, че в село и навсякъде наши близки провокативно, по инструктаж на ДС, са ни подхвърляли, че Кръстьо е предател на родината, диверсант, фашист и пр., на което, особено брат ни Благой, е отвърщал с псувни!...

Нека читателят прощава за отклонението, но нека стане ясно над каква кал, мерзост, подлост и мръсотия и днес грезят кристалните чувства на Кръстьовата поезия!

Семейството ни е наследник на възрожденски родове от Капатово и с. Хърсово. Потомците в Капатово се гордеем с праядото ни – свещеника - възрожденец Лазар Аврамов Дамов и дядо Хаджи Иван – селски войвода на ВМОРО до 1905 г. и чичо Златко Хаджидимитров – през 20-те години околийски войвода на ВМОРО (крилото Т. Александров и Ив. Михайлов), а в с. Хърсово – с изявени родственици като търговеца дядо ни Стоян Щерков, възрожденския учител Кочо Щерков, Никола Янкулов, критиците на властническите пороци вуйчовците ни Илиа Щерков и царският офицер Димитър Благоев, известен родолюбец, който - като сирак е бил храненик на ВМОРО, следва в чужбина на нейни разноски и по-

късно, като преводач на Съюзническата контролна комисия (1919-20 г.) упорито отстоява интересите на България.

Тук, в района на Пирин и Средна Струма, вее хуманистичният дух на земяците ни Орфей и Спартак, а на няколко десетки километра са се родили и са живели и Александър Велики, св. св. Кирил и Методий, последните ни царе преди византийското робство, воювали са Симеон и Калоян Велики, творили са Йоан Кукузел, Христофор Жефарович, Григор Пърличев, отец Паисий, св. Иван Рилски, Неофит Рилски, Миладиновци, Смирненски, “гемиджиите”, минавали са Левски и Гоце, бродили са войводите Ильо и Кочо Лютата, Сандански, Таската Серски, Тодор Александров и Иван Михайлов и много легендарни борци за свобода и бележити личности, останали в народната памет.

Водачите на ВРО (Левски) и нейното продължение – ВМОРО са преспивали в къщите на прадыдо ни поп Лазар Аврамов Дамов и на Златко Златков – син на дядо хаджи Димитър (дядо Мице).

Кръстьо е закърмен в атмосферата на усилен земеделски и интелектуален труд и с хуманистичните-революционни традиции, с народните ни песни и възрожденската ни поезия. Ето защо в светогледа и поезията му има учудваща будност за проблемите на родината и нашия народ и на цялото човечество. Затова не бе случайно, че неговият девиз, под който през 1999 г. в Благоевград, София и Капатово бе чествана 70-годишнината от рождението му, бе “Без граници нов свят ще сътвориме”, а на 6 юли 2000 г., в Българския културно-информационен център (БКИЦ) в Братислава честването му бе под надслов ”Всички сме братя с еднакви сърца!”. Под същия надслов бе и честването в Словашкото радио, Братислава, на 30 май 2001 г.

Едва 14-годишен, с доводите на историческата логика, успява да убеди родителите ни да го пуснат партизанин, но не заради наричаните от баща ни “комунисти-разбойници” из Пирин, Алиботуш и Беласица, за “да се помогне на България да не попадне под болшевишкия ботуш!” Но уви!... Прототип е на героя от епизода “Магарешката пътека” от сериала “На всеки километър” – пренася за Алиботушката чета от “Метаксас” оръжие през минираните полета... Оцелява в руините на административна сграда в гр. Серес, обстрелван от отстъпващите немци!... Облечен в английска винत्या и препасан с револвер, от микрофон, даден му от българския генерал, на митингите в Серес и Демирхисар декламира стиховете си и сатирата си против Хитлер и диктатурата му. Вдъхновени след него маршируват повече от стотина деца и младежи българчета и гърчета, пеейки “Тих бял Дунав” и “Жив е той, жив е”, наричат го “Кръц капитан”.

“Първият български дисидент”, както го нарече поетът Войтех Кондрат, отхвърля предложенията на КГБ (октомври 1944 г.) и ДС (март 1945 г.) да следва в Литературния институт “Максим Горки” в Москва и да пише хвалебствия за Сталин с думите: “Искам да уча в Париж, не в Москва, защото тя е много близко до Сибир”, “Ода за Сталин няма да напиша, защото той е по-голям кръволок и от Хитлер” и “Никога няма да стана слуга и палач на никоя диктатура и най-малко на сталинската!”.

За последните думи инспекторът от Просветата и висш агент от ДС, започва да го бие в присъствието на директора на гимназията в Свети Врач – Филчев (виж

“Македонска Голгота”, 1998 г, Александър Полизоев). За горните две предложения се споменава в “Паметен лист” в Австралия, 1972 г. и в публикация на българската емиграция в Лондон 1983 г. Филчев е учил Кръстьо в прогимназията в Хърсово, където съчиненията му се четат по класовете като образец: “Девојката на пролетта”, “Гроздобер”, “Левски и свободата” и др.

Още тогава всички виждат и чувстват в него изключителните дарби на спортист, поет, йога, акробат – наричат го “детето без кости”. Ходи на ръцете с крака на врата си, прави предно и задно салто, катери се и скача по дърветата като катеричка, а на бягане, дълъг и висок скок е недостижим! През 1947 г. седемнадесетгодишен скача 7,5 м. През 1948 г., на събора, посветен на св. Георги в с. Кромидово, поради изключителната си скромност дълго отказва да се състезава, но подканван от тълпата и изтласкан от приятелите си, надскача Христо Гоцев, най-големия скачач в района с 1,5 м. През 1949 г. прескача река Вировица - над 10 м (по сведения на братя Златкови и др.). “Скачаше с летеж”, “Прескачаше придошлата бурна Мелнишка река” (Димитър Артъков и Илия Балджиев)... “На селските събори и в гимназиите бе винаги с огромна преднина” ..., “Той не ходеше, той летеше”...

Неговата притегателност и магнетизъм на търсен приятел се усилват още повече и от мъдростта, скромността, високия му морал и готовност да се раздава, да помага винаги и на всеки: на съучениците си в уроци, домашни съчинения и езици (владееше есперанто, френски и руски), на носещите товар по пътя, на копачите в полето, на нижещите тютюн и пр.

Беше слънчев, обичащ и отзивчив младеж. Неговата духовна основа бе трудът и абсолютната честност на родителите ни, искреността и доверието на хората и към хората! И въпреки непосилния физически селски труд и екстремните условия на живот и творчество като партизанин 1944 г, в гимназията в бурните 1943-1947 г, в полулегалност (1948-49 г.), в трудовите лагери (март 1950 – април 51 г.) и нелегалност (1951 – 52 г.), в краткия си живот написва над 100 стихотворения, 9 поеми и един незавършен роман. Не всичко е запазено при изселването ни на 1 август 1950 г и при обиските и разсипничеството в селата Ласкарево и Капатово след убийството му на 27 юни 1952 г.

“Спеше кратко и неспокойно, социалните проблеми и “Кой е виновен” бяха будни и в съня му. Четеше в оригинал Пушкин и френските поети и писатели, пишеше стенографски и на есперанто. Имаше изключителна памет за поетичните творби в бързо и непринудено наизустяване, знаеше цели откъси от “Фауст”. (Н. Цветанов, Спомени, 1991 г.)

И при всичко това бе изключително скромнен. Въпреки че познава редакторите на опозиционните вестници, които разнася из района, и че неговите стихове се преписват от ръка на ръка и се декламираат и пеят от младежите в Пиринско, той - “най-взискателният към себе си”, не си позволява да публикува приживе нито една творба. Затова е любимец на всички и навсякъде. След побоя в Св. Врач гимназистите реагират, като го избират за свой представител на националния младежки конгрес във Варна. Кръстьо е образец за подражание! Но към властващите болшевики и техните престъпления е безкомпромисен до саможертва! “Безкомпромисен идеалист”! (Тома Зикатанов, 1990 г.), (Т. Кавалджиев, 1999 г.).

По време на родоотстъпническите акции на комунистите в Пиринско той отговаря на родоотстъпниците и влияе на младежите с девиза: ”Само Ботев да бе останал единствен българин на света, аз ще остана вторият след него!” Тогава пише ”Ботев”. Това добре се знае и нека го помнят и днешните спекуланти с неговото име! Защото, както пише проф. Георги Цанков, ”Кръстьо изпълни детската си клетва от творбата си ”България”!; ”Жертва живота си за България и прогреса на човечеството” и по-нататък: ”Ако другите народи имат своите ”революции”, ”Пражки пролети” и ”Солидарност”, то ние имаме не по-малко значителни личности като Кръстьо, жертвали се в борбата срещу болшевишката диктатура”. Гоцето (Австралия) и братя Златкови (Нова Зеландия) пишат: ”През 1951 г ние пренесохме зад граница Кръстьовата поезия, по-силна от самия динамит!”

Макар да контактува с хора от всички политически течения, той винаги защитава демократичните си хуманни позиции против всяка диктатура. Затова е абсурдно, нагло и глупаво, както ДС по-рано, така и днес спекулантите с неговото име да го назовават със взаимно изключващи се епитети, противоречащи на тези, които го славят: ”Христос”- ”антихрист”, ”националист”, ”анархист”, ”монархист”, а сега и ”комунист”, т. е. ”болшевик”, като преди това и ”фашист”, въпреки че е бил партизанин, а така също ”дребнобуржоазен националшовинист” и в същото време – ”предател на родината”, ”диверсант” и каква ли не антибългарска помя.

Кръстьо беше изключителна личност и затова не може да бъде определен само с един епитет, както често се опитват представителите на различните идеологии - всеки, според собствените си разбирания, наричайки го с посочените епитети. Не, хуманността на Кръстьо, неговото изключително човеколюбие, всеотдайността му, готовността му за саможертва не могат да се ограничат в рамките на една идеология, защото неговите идеи са кристално чисти, а животът му е образец на най-висока нравственост и безкомпромисен идеализъм, достойнство и честност спрямо народа ни и човечеството.

Но аз, последният от 11-те негови братя и сестри, искам да кажа поне само това, че са много жалки и нищожни всички платени и не хиени, защото неговият талант, изключително хуманни социални идеи, висока нравственост и етичност и любов към роден край и родина, към природата, земята и човечеството са в тъканта на чувствата на неговото творчество – поезия и всички писания и никой не може да промени нищо, колкото и да крещи и пише със цветни епитети и изопачения. Това се отнася и за мене, който искам да възкресим от останалите фрагменти образа му, взривен от диктатурата и низостта.

Но затова абсолютно основателни са думите на поета и вицепрезидента Тодор Кавалджиев от 15.XII. 1999 г. в София:

”Свидетели сме как за името на Кръстьо се боричкат различни политически организации и идеологии, но аз ще кажа, че той, както и духовните му водачи Ботев, Левски и Гоце, не принадлежат към нито една от тях, а само на целия ни народ и на прогресивното човечество”.... А аз пак бих повторил казаното от многото познаващи го - ”подобен на Христос” (Б. Златков, Г. Костадинов и др.) и това, че той дори можеше и не знаеше да мрази!

Отрицанието му на болшевизма и Тито-Сталинската политика на БКП в родния край е главният повод за втория побой в село и за арестуването му и после – изпращането му в Блатешница и в урановите мини в с. Сеславци към Бухово. Там стачкуват, “защото с бомбите на този уран Сталин ще унищожи света!”. След убийството на приятел в забоя (месец ноември 1950 г.) дописва “Убийците”, а още на 10 януари 1950 г. е написал “Сибир”!

Ако българските сталинисти чувстваха поне частица от националните ни интереси, щяха да го оставят да следва в университета и да твори класика или да побеждава на спортните писти, за да блесне спортната слава на България в света, за да види светът втория – българския Фаил, но не!... Той бе инакомислещ и с цената на всичко трябваше да бъде ликвидиран! Затова детето-партизанин избягва от лагера и става горянин за повече от година, но ДС дебне и произвежда предатели!... Знаем, че е планирал бягство с плуване по р. Струма, но докъде е стигнал сам, действително ли е заловен и дали е погребан, поетът-пророк пише:

“един тиранин знаел го е само,
тоз, който и във гроба ме зари!”... (“Надгробно видение”)

По една от версиите за смъртта му, в засада при брега на река Струма е принуден да направи “последния си лъвски скок” в реката, където е разкъсан от втората граната, а гробът му, както на повечето велики българи, остава неизвестен!.. Друга версия на ДС е, че идва като диверсант от Гърция, а третата – че е убит във вътрешността на страната, докаран с джип и е инсценирано убийство на границата!... (Иван Попов).

И днес като легенда се разказва фактът за Божието възмездие, че няколко години след това точно на това място в реката се удавя синът на платения граничен агент и последен предател, предал и още 17 други младежи.

Божие наказание постига и семейството на главния виновник – Атанас Топалов от с. Хърсово, който не позволил Кръстьо да учи в София, а сторил нужното да бъде изпратен в урановите мини на бавна и сигурна смърт. Разбира се, лакеите и палачите на диктатурата са много повече в района и те се знаят!

За Кръстьо и за 300-те избити свободолюбци, дръзнали да преминат “желязната завеса”, напомня издигнатият самотен паметник на брега на река Струма до селата Чучулигово и Кулата, където всяка година на 27 юни се събират стотици приятели и почитатели на наречения от проф. Цанков и други “духовен великан”, “един вид пророк на новото човечество, “пророкувал нежната революция” – без кръв и написал в тефтерите си още през 1949 г. девиза, който по-късно по неведоми Божи път западноевропейците приемат за девиз на Евроатлантическата общност:

“Без граници, нов свят ще сътвориме,
свят на любов, на правда, свобода!”

Поезията му, писана до март 1950 г., шестува с българската емиграция по Европа, Америка, Нова Зеландия и Австралия, издавана в паметни листове, а след 1989 г. – и по цял свят. Творбите му и започнатият роман “Кой е виновен”, писани след март 1950 г. преминават през ареста на ДС и са освободени с голяма жертва на брат ни Благой и всички нас и се преписват и крият на потайни места чрез близки и приятели, за да излязат за пръв път комплетно на български в началото на 1990 г.

в Братислава с помощта на активисти на “Нежната революция”, намерили и припознали там своите възгледи и девизи!

И въпреки раздражението, злобата и пречките на сталинистите в България и сталинистите - българи-активисти на Първоначалния културен съюз на българите в Словакия (ПКСБС), попречили за финансова подкрепа от Министерството на културата на Словашката република, пак тук за първи път на славянски (словашки) език бе публикувана стихосбирката “Пламъци на любовта към свободата”.

(Първата стихосбирка в Чехословакия – брошурата “Стихотворения и поеми” бе издадена в началото на 1990г. с помощта на активисти на “нежната революция”).

Книгата “Пламъци на любовта към свободата” бе издадена през 2004 г. от Инициативния комитет на българи и словаци “Ботев- Кръстьо” и с **финансова помощ на правителството на Словакия!**

Защото и тук са стотици почитателите на поезията и личността му и десетки са тези, които му посвещават творби: Крум Дерменджиев – бюст, Микулаш Климчак, портрет, 2001 г., Огнян Механджиев, Ирена Даскалова, Емил Венков – скулптура (глава), 2003 г., Петър Златков Златков (Нова Зеландия) – портрети, Кръстьо Павлов – портрет, sk Людмила Андеркова и Густав Хубка – стихове, д-р Дими Димов, Людвик Фукс, Войтех Кондрат, проф. Енчо Мутафов и доцент Любен Бумбалов – сърдечни слова, проф. д-р Емил Кудличка, sk магистър Хатала, Марта Морицова, Драстих, Балог, проф. Павол Балгави, Олга Маркова, Ваня Петеркова, поетът Ангел Маринов, Юлия Селерсова, в. “Неделник” (седмичник за българите в Америка и Европа) – публикации, поетът Игор Хохел – публикации, преводи, н. с. Мария Кошкова, Зузана Пучекова, проф. Иван Славов, д-р Константин Славов, проф. Йордан Коларов – фотоси, редакторката Ева Рихтерова, Марош Пуховски, Лора Неделчева, Лазарова, инж. Иван Тодоров и фотографите Георги Андреев и Манул Василев, д-р Любен Янкулов, критикът Луко Захариев, поетесите Катя Кирянова, Красимира Кацарска и Катя Ерменкова, доц. Анета Йовкова, поетите Михаил Неделчев, Венцислав Пейков, Марта Бланарова, консулите Алдев, Йовевски и Пехливанов, Емил Рупел, Ч. Ерисон, певиците Мария Петрова, Елена Теова, вицесветовния шампион по дълъг скок певецът Йордан Янев, Петър Костадинов, братовчедката Мария Петрова, Страхил Хаджииванов и поетът Йордан Петров – “Боци”, Веселин Методиев и др. Всички помогнаха за разпространението и популяризирането на творчеството на Кръстьо.

Документирана връзка с Кръстьовите публикации имат и бившите министър-председатели на Словакия UD-г Ян Чарногурски, г-н Мечиар, сегашният вицепремиер-унгарец Павол Чаки, Милан Княжко – водач на “нежната революция” в Словакия 1989/90 г, Ф. Гал, проф. Балгави, акад. Климчак и пр.

През 1990 г, преди да стане вицепрезидент, световноизвестната ни поетеса Блага Димитрова, прочитайки братиславската брошура със стихове на Кръстьо, каза: “Докато ние, макар и по-възрастни след 9. IX.1944 г., наивно сме вярвали и славехме вождовете на болшевиизма, той, който е воювал срещу фашизма непълнолетен, пак между първите воюва отново – срещу болшевиизма., като е почувствал жестокостта, безперспективността и злините на новата диктатура и с близо половин век предсказва пълния ѝ банкрут и жертва живота си за това.”

С поемата “Смъртта на поета” поетът Иван Докузов спечели европейския поетичен “Оскар” за 2000 г. А съставителите на антологиите “Зорница” 1999 г. и

“Вечерница” 2001 г., поставили началото на новото литературно преоценение и течение в България – поетите Траян Колев, Иван Докузов, Г. Драмбозов, Илия Балджиев, Димитър Милов, Александър Тренев, проф. Георги Цанков, проф. Костадин Динчев, проф. Илия Манолов, поетите Росица Зиновиева, Венцислав Пейков (посветил на Кръстьо “Сатурнови дупки”), проф. Кацулов (“Пиринска балада”, 1980 г), Стоимен Найденов (“Пирински орли”, 1980 г.), поетът Богдански (“Млад орел”), поетът Димитър Бундов, проф Коцалов, проф. Фидана Даскалова, проф. Ив. Кочев, проф. Любомир Стаматов, Атанас Мечкаров и много други поставиха Кръстьо между най-големите български и световни романтици, което потвърди и “Литературен седмичник” за Чехия и Словакия.

Досега на Кръстьо са посветени около 35 творби. Активни организатори на честванията му са почетните председатели на МИК Тодор Кавалджиев и проф. Цанко Младенов, Ангелина Попова, поетът Траян Колев, Кръстьо Павлов, Златко Златков, проф. Костадин Динчев, проф (PhDr) Емил Кудличка CSc, шеф-редакторите г-н Боб, Ева Рихтерова, д-р Дими Димов, Кръстьо Енчев, Димитър Чавдаров, Чапкънов – декламатор, д-р Палов, семейство Фришови, Борислав Владиков, Милко Милков, сем. Цонзарови, Българската православна църква (9 юни 1997 г. – Благоевград – Негово високопреосвещенство Пимен и на 12 юни 2004 г. в Братислава – отец Николай Андонов), Атанас Милчев, инж. Иван Тодоров, Никола Малчев, доц. д-р Павлов, Никола Цветанов, Дянко Марков, Петър Момчилов, Петър Константинов, Райна Дрангова, Мария Коева, Иван Николов и много други в България, в Чехословакия и Словакия след 1993 г.

Досега за Кръстьо Хаджииванов и неговите творби има над 70 публикации във вестници и списания в около 30 издания като вестниците “Пиринско дело”, “Литературен форум”, “Литературен фронт”, “Македония”, “Прелом”, “Струма”, “Вяра”, “Анти”, “Справедливост”, “Неделник”, “Нов вестник”, “Параграф 13”, “Свободна мисъл” и др., в българското и словашкото радио и телевизия като ЈОЈ за Чехия и Словакия и БНТ, “Вечерник”, “Литературен тижденник”, “Сме”, “Нови час”, “Нови ден”, “Бойовник” и списанията “Факти”, “Роден глас”, “Екстра плюс”, “Ромбоид”, “Мости” - издание за страните от Вишеградската четворка (Чехия, Словакия, Полша и Унгария) и др. и сборниците: “Записки по българските страдания” “Лушин” и “Българската Голгота” на д-р Иван Илиев Гаджев, “Словашки литературен обзор”, “Славянско единство”, “Класика и литературна история” на ЮЗУ – Благоевград в чест на проф. Любомир Статов, “Българска зорница” (Румъния) – Катерина Чинчева-Гавриси, в. “Труд” – Иванка Лалева, Станислав Христов, Александър Христов и много, много други.

На честванията през декември 1999 г. в Благоевград и 2001 г., 2002 г. и 2003 г. в Братислава присъстваха стотици негови почитатели. Като организации, включили се в честването в България са Федерация на анархистите в България (ФАБ, бившата ФАКБ), БЗНС, СДС, БДФ, ВМРО, “Мати Болгария”, ОАС, Съюза на репресираните, членове на БСП и дори на ДПС и др. , а в Чехословакия – Общество против насилието (VPN), Християнско демократично движение (KDH), Словашко християнско демократично движение (SKDH), Движение за демократична Словакия (HZDS), Културен съюз на българите в Средна Европа (КСБСЕ), КСБС, ПКБС, “Матица Словенска”, “Слованска взаимност”, Съюзът на словашките антифашисти (SZPB), БПЦ - Братислава.

Не може да не се споменат и съпричастните, духовно подкрепили и финансови спонсори на възкресяването на творческия дух на Кръстьо, като екипите на в. “Неделник” (в САЩ, Канада и ЕС), Гоцето – Георги Хаджииванов, (Австралия), акад. Микулаш Климчак, инж. Петер Окрес (фирма SITEL), инж.Любомир Георгиев (фирма “Гениал”), магистър Никола Малчев, инж. Нихад Малкич (фирма “Акрукс”), инж. Георги Апостолов (SK), инж. Петър Байкушев, последният ми директор в педагогическата ми работа в Благоевград Йордан Иванов, доктора по право, словашки дисидент и бивш министър-председател и лидер на КДХ Ян Черногурски, н.с. инж.Страхил Иванов, Бисер Яламов (Solvex), инж. Страхил К. Хаджииванов, инж. д-р Александър Хаджииванов, Кръстьо Йорданов Хаджииванов, посланик Ярослав Голев, Йордан Димитров (“Електрик Гарант”), Владимир Шатев, инж Никола Анушев, магистър Стоян Влахов, магистър Яни Владиков, инж. Павол Хатала, М. Хатала и почитатели - маг. Розета Даскалова, маг. Бетка Палацка, писателят Георги Кирилов, поетесата ст.н. с. Красимира Кацарска, н.с. Любен Лазаров, екипите на Радио Благоевград (“Творбите на Кръстьо са уроци по демокрация” 1991 г) и Българското национално радио, Радио Дарик, Телевизия Благоевград – Канал “Пирин”, Българската национална телевизия, Канал “ОКО”, Кабелна телевизия Благоевград и Пирин – СОТ и други местни радиа, моят приятел – поетът Димитър Бундов, магистър Христо Смилков, проф. Илия Манолов, Иван Шалев, Христо Ваклинов, Мария Янкулова и др.

А проф. Георги Цанков завършва есето си от 4.VI.1997 г. така: “Кръстьо се завръща точно когато ни е най-необходим, за да ни говори с Ботевски плам!” И не само той. Десетки почитатели и приятели в спомени, посвещения, публикации и поетични творби, певци, художници, скулптори в България и Словакия и по света вдъхновено описват портрета на Кръстьо като ботевец, но аз – неговият най-малък брат, носейки го жив в паметта и сърцето си и живеейки с неговия дух, мисля, че най-истинският му портрет са неговите стихове на изключителен идеализъм, високо достойнство, морал и гражданска и родолюбива чест и талант, които особено липсват на днешните политици, поети и общественици и които черти и творби, според Илия Балджиев, “непременно ще достигнат до сърцата на хората по цялата земя”, а според Тодор Кавалджиев, “трябва да се изучават от учениците и студентите не само в България”. И завърши речта си с: “Аз искрено му завиждам”.

През 2002 г., в Австрия, заедно с честването за Ботев, бе отдадена почит и на Кръстьо от представители на КСБСЕ – Културен съюз на българските общности от Средна Европа – Румъния, Чехия, Полша, Словакия, Унгария, Австрия и Германия.

Този биографичен портрет е сбор от послесловите на стихосбирките и част от словото, подготвено и частично изказано от мене за честването на Ботев и ботевци, между които и Кръстьо, пред паметника на българските партизани от Словашкото народно въстание (SNP) в Братислава и на 12 юни 2004 г. пак там, в Българския културен клуб, при промоцията на “Пламъци на любовта към свободата”, рецитирани от народните артистки на Чехословакия и Словакия – Ева Кристинова и българката Божидара Турсунова с родов корен от гр. Кукуш.

Нека ме извинят всички съпричастни, автори на публикации и почитатели, които не успявам да посоча и особено тези стотици, които ежегодно на 27 юни пред мемориала и на 25 декември, на рождената му дата, отиват на поклонения - на всички тях, както и на гореспоменатите, изказвам още веднъж най-сърдечна благодарност и пожелание за много, много години живот на общуване с духа и творчеството на поета-мечтател КРЪСТЬО Хаджииванов.

Изказвам благодарност и на членовете на моето семейство, което особено в последните две години ме търпя безработен, и без пенсия, и без доходи и ми дадоха възможност да се занимавам с творчеството на брат ми Кръстьо.

Сърдечно благодаря и на тези, които ни помогнаха да преживеем при тежките здравни и финансови проблеми.

И днес модерните и префинени убийци и “крадци на свобода и щастие” се стараят да не го забелязват, пренебрегват го и се вбесяват от това, че отново, след половин век възкръсва неговият пример на живот и морал, посочвайки и с поезията си на нас, българите, на нас, славяните и на всички хора по света единствения и най-правилен път на спасителните идеи, на вярата в прогреса – пътя на честността, скромността и добротата, път безпорочен, път на морала и красотата, “на братството” и “общочовешка свобода”, равенство и прогрес,”...морал аз дирия, дирия свобода”, “истински щастлив е тоз, свободно що живее”, ”ний всички братя сме с едни сърца”, “ще покорим звездите и небето, ще покорим дори и вечността!”

Все още засега, доколкото прозира светлина, осветяваща фактите и картината на злокобната болшевишка диктатура, това е портретът на моя обичан брат. Защото престъпниците, които все още властват в новата болшевишко-капиталистическа система, заличиха и унищожиха досиетата и документите на цялата зловеща методология и методи на капаните на смъртта като дейността на Ким Филби зад гръцката граница, а вътре, в България - още по-коварна! И все пак аз добре зная, че този най-добър и точен портрет са неговите поетични слова – неговата поезия, в която искрено, честно и талантливо е излял душата си – без фалш, стихоплетствуване, предокарване, нагаждане, без компромиси и достойно

Пишейки, със всеки свой саможертвен стих, той иска да спаси милиони животи от заблудите на диктатурата, посочвайки им пример на поведение и борба за светлина и мечтано бъдеще!...

За да може да се види и разбере цялата обстановка и стойност на саможертвата на живота и поезията на Кръстьо:

Кръстьо 14-годишен, воюва за свобода и прогрес срещу миражите на хитлеристката диктатура, с пушка в ръка, с обич в сърцето и с огнени стихове. Воюва и срещу най-страшното зло на човечеството – болшевизма, с пламъците на огнените си стихове, в които изгоря неговият млад живот на 22 години! Затова неговите убийци – палачите и лакеите на диктатурите и днес не могат да го умъртвят, въпреки всички усилия, защото всички честни, съвестни и свободолюбиви хора чувстват потребност от неговия живеещ и борбен саможертвен дух – духът на неговата поезия, в която може да се чуе как бие камбаната на неговата съвест, как пулсира неговото героично и достойно сърце и как лети орловият му дух на правдата и прогреса.

Професорът-славист от Виенския университет Миклос Хайнц през 2000 г. каза: “Аз не зная и не познавам по-силен и синтезиран образ в поезията и прозата дори на утопичните мечтатели, нито в религиозните описания, нито в социалните и политически програми по света за вярата и морала, за бъдещия рай на земята и небето от борбените и саможертвени оптимистични мечтания на Кръстьо, родени в съпротивата срещу сталинския ад и изразени във финала на поемата “Песен за човека и живота”.

Позовавам се и винаги ще се позовавам на чужди оценки със съзнанието и извинението си, че аз не мога да бъда безпристрастен оценител на личността, живота и поетичното дело на моя брат.

Боже, още веднъж ти благодаря, че си създал, създаваш и съхраняваш човеци, които чувстват нуждата да “възкресим” една рядка личност и неговата “динамит поезия” – песни орлови за свободата, за честта и правдата между хората – песни за прогреса, написани с пълно съзнание за болката и чувство на гражданин на света, загрижен и поел проблемите му на младите си плещи.

Затова ти се моля, Боже, дай на почитателите и съмишлениците му дълъг живот и успехи и нека се множат, наследяват и прераждат...

А как да не вярвам в Тебе, Боже, когато тези, които го познават (и затова бяха ликвидирани, съсипани или прокудени по света) и тези, които сега се запознават с него, независимо един от друг, говорят за него с едни и същи възхитителни слова.

Иван Хаджииванов
1990-2005 г.
Братислава – Благоевград

P.S.

Нямаше да напиша тези редове, ако не бях отишъл на Мелнишките вечери на поезията – 14-17 октомври т.г.

Исках да съчетая молитвите си за здравето на сина ми в църквите и параклисите на Мелник и Роженския манастир с проучване мненията на творците за поезията на брат ми!..

Още на 14 вечерта дадох романа на един утвърден прозаик! Приятел ме предупреди: “Внимавай, че е циментово червен!” Отговорих: “Ако е истински творец и човек, проблеми няма да има!” Когато се спряхме на неговата маса, въпросният побърза да отгатне кой съм. Нарочно казах: “Уважаеми г-н..., мисля, че не е важна политическата разцветка, след като общото мнение е, че сте талантлив творец”.

Той категорично отговори: “Аз съм червен!!!”... “Добре, приемам, но идвам с молба да прочетете започнатия роман на брат ми и ако обичате, да напишете или изкажете няколко изречения, ако виждате някакви стойности!”.

- Аз ще го прочета, но нищо няма да кажа – и започна тирада на приблизително следното обвинение:

- Слушал съм за тебе, ти наистина си един луд и маниак, който – вместо да изпишеш вежди, избобждаш очите на брат си... Ти си човек, който в нищо друго не можеш да се реализираш и си въобразяваш, че с брат си нещо правиш! Ти изобщо писал ли си някога и какво разбираш?

Отговорих, че съм завършил история и литература и съм печатал, че ми идват много вдъхновения и стихове, но съм се зарекъл - докато не дам път на брат ми, със себе си няма да се занимавам.

Може би беше прав, като каза, че докато дам път на брат ми, ще минат още години, а от моите творчески планове няма да излезе нищо, така че нито от брат ми, нито мене нещо ще остане! Бях склонен да приема логиката му, че от мене нищо няма да остане, но когато категорично изплю камъчето, че “Няма какво повече да се занимаваш с брат си!”, дълбоко в мене се надигна гневна вълна! Потулих я с благовидно разделяне!...

Прегледах една от книгите му. Същият пише и добре пише за жертвите на фашизма, но опитът на брат ми да избяга, приписал на някакъв друг герой, без да спомене прототипа... Явно, след като 40 години болшевиките го бяха погребали завинаги и сега не могат да са помирят, че за Кръстьо се говори и пише, още повече, че се мъчим да издадем и разпространим творчеството му!

На 15 октомври в Рожен, след като представих на рецитала три творби на Кръстьо, а Катя Киряннова каза, че имам основание да се гордея с такъв брат, при мене дойдоха 8 творци от различни градове на България да ме поздравят и изразят добрите си впечатления от Кръстьовото творчество!

На трима от тях казах, че предната вечер ми е казано категорично: “Да не се занимавам с брат ми!” Те отговориха следното: “Да не се занимаваш с приятели, с клюкари, с болшевики или с комшиите, но с брат си?... Такъв идиотизъм не можем да разберем!”

Разбира се, че няма да спра да се занимавам с брат си, с неговото творчество. Обратното би било кощунство, предателство. Ако е рекъл Господ в следващото издание “Сборник за Кръстьо” ще публикуваме нови материали за и от неговите дела и творчество.

Кръстьо Хаджииванов

от Уикипедия, свободната енциклопедия

25.12.1929 - 27.06.1952

*Без притоци, тук, в тези дни, сътворих
вълна на тояк на публична обора...*
из поемата "Лесен заживотни човека"
26.06.1952.

Още през 1949 година (поетичен пророк!)
Кръстьо Хаджииванов в поетичния си
български език доведе на Европейската обора.

Кръстьо Хаджииванов е [български](#) поет, роден на [25 декември 1929](#) в [Капатово, Петричко](#). Започва да пише стихове от шестгодишна възраст. Ненавършил четиринадесет години, става партизанин, герой от минните полета на линията

"Метаксас" в Гръцка Македония и митингите в [Серес](#) и Демир Хисар. На няколко пъти отказва школа в [Москва](#). След [9 септември 1944](#) е преследван от комунистическия режим за свободололюбивите си възгледи. Романтик и идеалист по природа, той е такъв и в своите стихове, често рецитирани по селски мегдани, седенки и читалищни сцени. Преследван е още в гимназията и по-късно изпратен на издевателства и сигурна смърт в урановите мини до с. Сеславци (Софийско). По време на стачка в забоя е убит негов приятел. Избягва в нелегалност из Пирин с цел да премине железната завеса. Убит е от засада до с. Кулата. Според една от версиите на Държавна сигурност (ДС) е убит като диверсант от Гърция. БКП и ДС го обявяват за "изменник на родината" и "враг на народа" за да оправдаят престъпленията си. Всяка година на 27 юни много поклонници честват пред мемориала му на това място. Посмъртно, с помощта на чехословашки активисти на нежната революция, стиховете на талантливия поет излизат в "Стихотворения и поеми" през [1990](#). През 2003 с финансиране от словашкото правителство се издават "Plamene lásky k slobode". В България се издават "Еделвайс на кръста" (1996), "Възкръснали песни" (1998), "Нечути песни" 1999, "Орлови песни за свободата" 2006, "Подзвездни мисли" 2007. Фондациите "Спартак" и "Мелнишки вечери на поезията" от 2006 година учредиха ежегодна международна награда на името на поета Кръстьо Хаджииванов. В изборника "Зорница" от 1999 г. и антологията "Вечерница" от 2000 г. е поставен между 25-те най-големи български поети. "Literární týždenník" за Чехия и Словакия от 25 август 2004 г. и литературни критици го поставят между най-големите творци и мислители на двадесети век. В поезията и в живота продължава хуманните и свободололюбиви традиции на предците ни Орфей, Спартак, Светите солунски братя Кирил и Методий, Паисий, Ботев, Левски и Гоце Делчев.

Орисан от Баба Ванга и той пророкува в поезията си сриването на "всякаква злина", робства и диктатура, вкл. хитлеризма и сталинизма, като още от дете пише в "За народа" (1940 г.), сатирата "Победата на Хитлер" (01.09.1944 г.) и по-късно в шедьоврите си: "Безумецът" (1948 г.), "Пари и власт" (1949 г.), "Сибир" (10.01.1950 г.), "Не искаме ни робство ни война", "Убийците", "Против робството" и др. В "Надгробно видение" конкретно и отчасти в останалите Пирински легенди вижда своята обреченост и смърт. Но най-удивителното е, че във финала на капиталната си и гениална поема "Песен за човека и живота", завършена часове преди неговата смърт, той убеждава човечеството и пророкува победната сила на "вярата дълбока в доброто", "в разума човешки в мисълта", "в братството човешко" и в неспирният колосален прогрес и висок морал на човечеството. Краткият му 22-годишен живот протича в тежък физически труд, мисловна натовареност и екстремни условия на полулегалност и нелегалност. Затова след последния стих на поемата пише и последния ред преди смъртта си: "Всичко писано набързо, затова има слабости и некоригирани грешки!", което не попречи творбата му да бъде оценена като "гениална". А ето как мечтанията му за съвършена цивилизация удивително съвпадат с обявления по-късно девиз на Евроатлантическата общност:

Така вдъхновен, но и уравновесен и спокоен от светлината на вярата си в победата на доброто и човешкия прогрес, Кръстьо посреща гледайки "право в очи", "жалката

смърт” отредена му от тираните на сталинизма на 27.06.1952 г. Затова са точни президентите Вацлав Хавел, Желю Желев, както и Т. Кавалджиев, Бл. Димитрова и професори, литератори, критици, поети и журналисти като Г. Цанков, Кудличка, Кошка, Е. Евтимов, Владиков, Ив. Докузов, Бундов, Драстих и много други, които пишат и говорят за безсмъртието на неговата поезия, морал и идеи: “дошъл от бъдещето”, “пророк на новото човечество”, “надживял с векове войните и времето на своите убийци”, “духовен великан”, “подобен Христос”, “българският гений на ХХ век”, написал “поезия по-силна от самия динамит”, която е “поетична философия на свободата и човешкото достойнство”, “българският Солженицин в поезията”. Уникални са и случаите на неговата скромност, недостижимите лекоатлетически изяви (скок дължина “над 10 м”, “височина над 2 м” и “по-бърз от вятъра”) и рисковете за съхранение на поезията му! Написаната до 1950 г. емигрира с приятелите му и се публикува по света, а тази до смъртта му е изтръгната от лапите на Държавна сигурност и укривана...

Кръстьо Христов е уникален световен поет. В българската литература няма друг творец, който да е така близо до Ботев по дух, талант и саможертва. Името му е достатъчно за да не ни обвиняват, че сме нямали антиболшевишка съпротива: "Дражки пролети", "Унгарска революция", "Нолдър Солдарност" и пр. Модер Кавалджиев /вицепрезидент на Р. България/

Знаменателни са думите на Кръстьо против неколкочестните предложения да учи в Москва и да служи на диктатурата: "Аз искам да уча в Париж, не в Москва, защото е много близо до Сибир. Ода за Сталин няма да напиша, защото той е по-голям кръволок и от Хитлер". (гр. Серес, X 1944.г.). "Не разбрахте ли, че аз никога няма да стана слуга и палач на никоя диктатура, и най-малко на сталинската" (гр. Св. Врач III 1945 г.). "Само Ботев да бе единствен българин на света, аз ще остана вторият след него" (1946/47 г. - в отговор на уговарянията да подкрепи национално-предателската политика на Сталин, Тито, Димитров, за дебългаризация на българите в пиринска и цяла Македония). Докато в родината поетът е обречен на забравя, българската емиграция в Европа, Нова Зеландия, Австралия и Америка честват поета и публикуват творбите му в своите издания, вестници, паметни листове. Показателно за отношението към поезията и личността на Кръстьо са 30-те поетични посвещения и дузина портрети и скулптури от 1954 г. до 2008 г. Съпричастни към поезията и делото на Кръстьо в Чехо-Словакия са дисиденти, по късно някои от тях премиери, министри, видни общественици като Ян Чарногурски, М. Княжко, Ф. Гал, , Вл. Мечиар, както и словашкият вицепремиер Пал Чаки (унгарски произход). А проф. Балгави още през 1989 г. видя в поезията на Кръстьо идеологията на безкръвната "Нежна революция" и посочи съвпадението на

нейните възгласи със стиховете му от някои творби като "Не искаме ни робство ни война", "Сибир", "Безумецът", "Такава трябва да е свободата", "Против робството" и др. Талантливата поезия на Кръстьо попълва една сериозна празнина в българската и световна литература за епохата на болшевиизма, когато за най-големи творци в социалистическия лагер БКП сочеше тези, които възхваляваха "вождовете - човешки божества" и убийците "в името на глупостта на диктатурата на пролетариата". Не може да не се споменат имената на народния художник академик Микулаш Климчак, скулптора Е. Венков, народните артистки Ева Кристинова, Божидара Турсунова, концлагериста от Акимово Антон Сръхолоец, д-р Д. Димов, инж. Иван Тодоров и много други поети, журналисти и пр. През 1999 г. под патронажа на вицепрезидента Т. Кавалджиев се чества "70 годишен юбилей на поета", а за 2009 г. е приета програма за чествания от Инициативен комитет "80 години Кръстьо" с председател земляк и поетичен събрат Е. Евтимов и почетен председател Тодор Кавалджиев. Със изявеното желание на почитатели и от чужбина, Инициативният комитет прерастна в международен (МИК). Една от основните задачи на Инициативния комитет, освен популяризирането на поезията на Кръстьо, е и изнасянето на фактите в борбата със старите и нови спекулации за тази поезия, идеите и честта на поета. Защото докато едни искат отново да умъртвят него и неговия дух, засегнати от неговата борба, други пък "искат да го превърнат в свое знаме", но за съжаление някои от тях забравят, че пророчеството и същността на "тяхната обаятелна личност", но и "безкомпромисен идеалист", на този "орфеец, спартаковец и ботевец" се състои в неговата свободолюбива, високо нравствена, мечтателна, но и трезва, реалистична поетична душевност, а не в тяхната екзалтираност. Приятели и близки на Кръстьо, които добре го познават, основателно реагират против спекулациите с неговите идеи и вярна национална гражданска позиция. Спекулира се и с това, че като четиринадесетгодишен партизанин "след 9.IX.1944 г. утвърждава народната власт", което не е вярно. Повечето време той е на територията на днешна Гърция и става партизанин на 31.VIII.1944 г. и с ясното съзнание и надежда, че на мястото на хитлеризма, трябва да се помогне България да не попадне под болшевишко влияние. Кръстьо добре знае за болшевишките насилия в Русия и Испания. Факт е и това, че докато са в Алиботушката чета до края на X 1944 г., Кръстьо и брат му Благой не допускат саморазправи и убийства и спасяват от садизма на комунистите-палачи много хора. Той не е комунист, не е терорист и неговият лозунг не е "Съюз със СССР".